

Omek

Lech lechá 5786
2025. október 30.

Ábrahám útja – az éhínségtől a vagyonosodásig

Ábrahám ősatyánk nemcsak kortársai körében örvendett jelentős tiszteletnek, hanem a későbbi nemzedékek is egyfajta origóként tekintenek rá vissza. Sőt, nemcsak a zsidók, hanem a keresztények, muszlimok is.

Ez a tisztelet pedig nemcsak a hitének, cselekedeteinek és tudásának, hanem méltóságteljes, *vagyonos* figurájának is köszönhető, ahogyan Chét fiai megfogalmazzák: „*isteni fejedelem vagy te miközöttünk*” (Mózes 1., 23:6).

Ez az az anyagi jólét, ami megalapozta azt is, hogy ma Ábrahámra mint a vendéglátás, jótékonykodás és bőkezűség [*cheszed*] mintaképére tekintsünk.

De vajon honnan tett szert Ábrahám jelentős vagyonára?

Mint a mostani hetiszakaszból kiderül, a Fáraó tette gazdaggá, miután kiderült számára, hogy Sára valójában Ábrahám felesége.

Ráadásul úgy látszik, hogy Ábrahám mindezt előre megérezte. Hiszen ezekkel a szavakkal figyelmeztette Sárát, mielőtt az éhség elől Egyiptomba menekültek:

„*Mondd, kérlek, hogy a nővérem vagy, hogy jót tegyenek velem miattad, és éljen lelkem számodra.*” (12:13)

Ezt a mondatot Rási az alábbi meglepő szavakkal magyarázza:

V. évfolyam, 3. szám

IMPRESSZUM

Az *omek* szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1074 Budapest, Rumbach Sebestyén u. 11-13.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: Jan Jakubowski @ Pixabay

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Csatlakozz az OMEK támogatói

köréhez! Támogasd havonta a nyomtatást, és részesülj kedvezményekben. *További részletek:*

<https://orti.hu/omek-tamogatok>

„*hogy jót tegyenek velem miattad* – *hogy adjanak nekem ajándékokat*”.

Aki járatos a tórai szövegmagyarázat szabályaiban, az tudja, hogy Rási a tórai mondatban szereplő redundanciát, látszólagos ismétlődést magyarázza. Hiszen a „*jót tegyenek miattad*” és az „*éljen lelkem számodra*” nem jelentheti ugyanazt a dolgot. Ezért muszáj az előbbit úgy értenünk, hogy az Ábrahám Fáraó általi jutalmazására vonatkozik.

Rási magyarázatának forrását magunk is megtehetjük, ha a Tóra szövegét valamivel tovább olvassuk:

„És Ábrahámmal *jót tett miatta*, és lett neki nyája, csordája, szamarai, szolgálói és szolgálónői, nőtény-szamarai és tevéi.” (12:16)

Tehát maga a Tóra utal arra, hogy a „*jót tett miatta*” kifejezés mélyebb jelentése a vagyonosodás.

Kérdés azonban, hogy vajon mennyire erkölcsös ez? Miért gondolt Ábrahám saját gazdagodására, miközben felesége súlyos veszélyben volt?

„Tíz próbatételen ment keresztül Ábrahám ősatyánk, a béke legyen vele, és mindenben helytállt.” (Pirké Ávot 5:3)

Többféle számítás is ismeretes arról, hogy mi is pontosan ez a tíz próbatétel, de abban széleskörű az egyetértés, hogy 1. a szülőföld elhagyása, 2. az azt követő éhínség Izrael földjén, és 3. Sára Fáraó általi elrablása Egyiptomban részei a listának.

Erről a három próbatételről ír hetiszakaszunk legelső része. Olvasása során észrevehetjük az összefüggést közöttük. Amikor ugyanis az Örökkévaló elhívja Ábrahámot, hogy *hagyja el szülőföldjét*, nagy áldást ígér neki:

„És nagy néppé teszek, és megáldalak, és naggyá teszem nevedet, és áldás leszel.” (12:2)

Ehhez képest megdöbbentő fordulat lehetett,

hogy az új helyszínen rögtön egy *éhínség* fogadja őket, melynek hatására *Egyiptomba kényszerülnek menni*. Ábrahám pedig úgy látta, hogy Egyiptom veszélyes hely Sára számára. A próbatétel világos:

vajon hogy tehet illet az Örökkévaló, a Mindenható Úr, aki az egész világot irányítja? Ha áldást ígér Ábrahámnak, aki követi is Őt az ismeretlenbe, akkor miért hoz rá ilyen bajokat?

A válasz erre a kérdésre – és minden hasonló kérdésre – pedig természetesen pontosan mindig ugyanaz: a történet egészét kell nézni. Végeredményben az történt, amit az Örökkévaló ígért: Ábrahám gazdag lett. Ebben az esetben a küldött, aki által a nagy vagyont Ábrahámhoz érkezett, a Fáraó volt.

A próbatétel azonban abban állt, hogy hogyan fogja fogadni Ábrahám az éhínség és a kényszerű egyiptomi utazás kellemetlen fejleményét?

Ez az a kérdés, amire a fentebb idézet mondat és Rási magyarázata választ ad. Ábrahám képes volt arra, hogy még ebben a helyzetben is meglássa a jót.

Amikor a Tóra arról ír, hogy Ábrahám már az Egyiptomba való leutazás előtt a vagyona gondolt, akkor az egyáltalán nem azt jelenti, hogy ez volt útjának motivációja. Világos, hogy a kényszer, az éhínség tette szükségessé ezt a lépést.

Az Örökkévaló azonban azt ígérte, hogy meg fogja áldani, gazdaggá tenni őt. Bárki más Ábrahám helyzetében megdöbbent vagy kétségbeesett volna. Aki ennél magasabb szinten van, az kontrollálta volna érzelmeit, és hallgat.

Nem így tett Ábrahám. Ő ebben a szituációban is képes volt meglátni az Örökkévaló áldását: minden bizonnyal ezen a helyzeten keresztül kívánja megáldani őt. Amint a Tóra tanúsítja, végül pontosan ez is történt!

Köszönet az orvosnak – és a Teremtőnek!

A Talmud meglepő részletet tanít Málkicedekről, aki ebben a hetiszakaszbán gyönyörű áldással ajándékozta meg Ábrahámot:

„Áldott Ávrám a Magasságos Istennek, ég és föld szerzőjének! És áldott a Magasságos Isten, aki el-lenségeidet a kezébe adta!” (Mózes 1., 14:19-20)

Ezért az áldásáért azonban nem jutalmat kapott, hanem bizonyos értelemben büntetést is, hiszen elveszítette a papság [kehuná] jutalmát:

„Kívánta a Szent, Áldott Ő Sémtől [Málkicedektől] kihozni a papságot [...] Amint azonban előrevette Ábrahám áldását a Teremtő áldása elé – Ábrahám-tól hozta ki.” (Nedárim 32b)

Nem említi azonban a Talmud azt, hogy egy másfajta probléma is van ezzel az áldással.

Nemcsak a sorrend kifogásolható, hanem már maga az a tény is, hogy Málkicedek Ábrahámot a Teremtővel egy napon említette.

Rabbi Simon ugyanis – az aranyborjú kapcsán – így tanítja:

„Mindenki, aki hozzákapcsolja az Égi Nevet egy másik dologhoz, kiszakíttatik a világból, ahogyan írva van: 'kizárólag az Örökkévalónak, egyedül!'” (Sanhedrin 63a, Mózes 2., 22:19 alapján)

Rabbi Simon azon vitatkozik az idézett helyen Rabbi Jochánánnal, hogy jobban járt-e a zsidó nép azzal, hogy nemcsak az aranyborjút számították Egyiptomból kiszabadító istenségnek, hanem magát a Teremtőt is.

Rabbi Simon szerint ez a „társítás” [situf] nemhogy nem segített volna, hanem egyenesen rontott volna a nép megítélésén!

Ő ugyanis úgy tartja, hogy az, aki a Teremtőben és másban is hisz, az még rosszabb an-

nál, aki egyáltalán nem is hisz a Teremtőben, csak más – esetleg több istenségben.

Rabbi Jochánán logikájával valószínűleg könnyebb azonosulnunk, hiszen aki mindkettőben hisz, az legalább elismeri az Örökkévaló létezését.

Rabbi Simon számára azonban elfogadhatatlan az, hogy valaki **már megismerte az Örökkévalót, és ezek után még el tud képzelni bármilyen más hatalmat, ami Ővele egy napon említhető?**

Toszfot ezek alapján megfogalmazza, hogy alapvetően nem probléma az, ha egy mondatban említjük a Teremtőt és bármi mást (vagy bárki mást). Ők két olyan forrást idéznek, ahol magában a Szentírásban [Tanachban] szerepel a Teremtő Neve mellett egy ember neve.

Későbbi magyarázók kiegészítik ezt a listát további három szentírási és egy talmudi idézettel (Ároch láNér, Ben Jehojádá). Mindebből Toszfot azt a következtetést vonja le, hogy az együttes említés csak akkor lehet probléma, ha annak bármi köze lehet a bálványimádáshoz.

Ennek azonban ellentmondani látszik az a beszámoló, amit a Talmud Szukot ünnepének befejezéséről ír. A Szentélyben ez volt a szokás:

„Amikor eltávoztak, mit mondtak? 'Jó neked, oltár! Jó neked, oltár!'”

Rabbi Elázár mondta: 'Az Örökkévalónak és neked, oltár! Az Örökkévalónak és neked, oltár!' (Misna, Szuká 4:5)

A Talmud erre felteszi a kérdést:

„De hiszen ezáltal valami mást említ együtt a Teremtő Nevével! És úgy tanultuk: mindenki, aki hozzákapcsolja az Égi Nevet egy másik dologhoz, kiszakíttatik a világból.

Valójában így érti: az Örökkévalónak vagyunk hálásak, és téged, oltár, dicsérünk.” (Szuká 45b)

Az a tény, hogy ebben a szituációban is felmerült Rabbi Simon elve (noha Rabbi Simon nevének említése nélkül), látszólag azt bizonyítja, hogy a probléma akkor is probléma, ha a témának egyáltalán semmi köze nincsen a bálványimádáshoz.

E probléma nyomán olvashatjuk a *Chásuké Chemed* c. izgalmas gyűjteményben azt a dilemmát (ld. *Nedárim* 32b), melyben egy fiú meg akarta köszönni az orvosnak a kitartó munkáját, amivel az életéért küzdött, és hozzá is akarta tenni, hogy elsősorban az Örökkévalónak jár a köszönet.

Az apja azonban tiltakozott, mondván, hogy Rabbi Simon elve szerint emiatt „kiszakíttatna a világból!”

Szerény véleményem szerint a *Szuká* traktátusból fent idézett talmudi forrás több okból kifolyólag is elégtelen bizonyíték arra, hogy

ilyen halachikus következtetést vonjunk le.

Mindenekelőtt: a józan ész – és Bölcsseink számos tanítása is – azt diktálja, hogy igyekezzünk felismerni minden történésben a Gondviselés keze munkáját és adjunk hangot is ennek. Ugyanakkor ez semmiképpen ne jelentse azt, hogy embertársaink igyekezetét alábecsüljük, kétségbe vonjuk, vagy hálásak legyünk nekik.

Ezért aligha lehet helyesebb döntés annál, mintha a páciens hálát ad az orvosnak és a Teremtőnek egyaránt.

Ha pedig e kettőt egy mondatban teszi, meg látásom szerint azáltal kifejezi azt az egyedülálló egyensúlyt, amire a Tóra tanít minket: legyünk emberek, akik két lábbal állnak ezen a földön, élük evilági életüket, ugyanakkor tökéletesen elkötelezettek a Teremtő irányába.

Ami pedig a talmudi bizonyítékot illeti, látható belőle, hogy maga Rabbi Elázár nem látta problémásnak a Misnában szereplő formulát, és még a Talmud is elfogadta a mellékelt „szándékmagyarázattal” együtt. Tehát amikor nem volt szó közvetlen bálványimádásról, akkor kimondott tilalommal sem találkozunk.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 15:25 és 16:09 között.

Szombat kimenetele: 17:14.

Péntek este 17:30-tól tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.

Szombat reggel 8:30-tól tanulás, 9:00-tól ima, Tóraolvasás, majd kidus.

A péntek esti kiduson Kovács Alex mesél nekünk a latin-amerikai zsidó közösségekről!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb *szombat reggel* 8:57-ig.

Hétköznapi reggeli imák vasárnaptól péntekig minden nap 8:00-kor.

Hétköznapi délutáni online tanulások vasárnaptól péntekig mindennap 14:00-kor.

Csatlakozás: <https://t.me/betjehuda>.

Sábát sálom! Gut sábesz!